
JOSEP ESPUNYES. PASSIÓ, PLANY I DESENCÍS
Isidor Cònsul

Josep Espunyes, Alt Urgell, plany i passió. Pròleg de Jordi Pàmias. Edicions Garsineu. Tremp, 1996 / Josep Espunyes, Del passat en el present. Pròleg de Xavier Borràs. Edicions Garsineu. Tremp, 1996.

L'inici d'aquest estiu plujós i irregular que hem tingut atrapà Josep Espunyes amb dues novetats editorials sota el braç: un llibre de poesia, de pa cruixent i nou, acabat de fornir, i un altre pastat amb retalls d'anys antics: articles periodístics de combat que ara són un vi gruixut envellit pel roure del temps. El primer, Alt Urgell, plany i passió, és format per un conjunt de quaranta-dues tankes que presenten, segons que remarca oportunament Jordi Pàmias al pròleg, novetats de mètrica i de rima si es comparen amb el model ribià d'adaptació de la tanka japonesa. El segon, Del passat en el present, recull seixanta-dos articles que són recordatori de la memòria contemporània des de 1973, el text més antic, fins a 1992, el darrer. El pròleg de Xavier Borràs hi remarca la voluntat de ser un llibre **d'història per a la memòria** i em permeto d'afegir que també funciona com el sender fressat per on transita la biografia intel·lectual de Josep Espunyes. Alhora, val la pena de repuntar-hi els grumolls de desencís que s'hi manifesten atesos, sobretot, els sinuosos meandres de l'aventura col·lectiva que hem viscut de 1975 ençà.

D'altra banda, la successió dels articles deixa clara la ferrenya singularitat de Josep Espunyes, un tipus del morro fort, amb una càrrega de militància crítica i un pessic de marginalitat. Per acabar d'arrodonir-ne l'esbós s'ha de remarcar que l'autor viu un forçat exili urbà, que el falca tothora amb fervent devoció rural i que l'aparent tirada esquerpa que tragina, tan ben dibuixada en un autoretrat poètic d'anys enrere (**Coll curt i cap de bou. Potada d'ós**), queda reduïda, al primer tracte, al fil d'un esbargiment purament retòric. Encara hi afegeixo que entre els escriptors que conec, és dels que té més arrelat el sentit de la llengua. Per això el català que remena no és mai postís ni bàrbar, el sap untar amb mels nobles i antigues, l'acomboia amb flaires boscanes i se li omple de particularismes dialectals que sempre guaiten a ponent.

L'ALT URGELL AL COR

El títol del poemari, Alt Urgell, plany i passió, parla sol, defineix estrictament el volum i ja seria difícil trobar-ne un de més encertat i precís per retratar l'ànima de les dues músiques que s'hi apleguen. D'un costat, les tankes de dol es despleguen en diverses consideracions elegíiques i s'adrecen als contorns d'una terra i una vida a frec de l'extinció. Recorden topants que seran paisatges d'aigua, reten homenatge a la seva gent (magnífica la tanka que dedica al record de Josep Grau i Collell), i es fan ressò dels problemes seculars de la seva pagesia (**Amarg com lo fel,/ pagès, lo destí t'aferra,/ et ferma d'arrel:/ lo cap acotat a terra,/ la vista girada al cel.**) Però al costat del plany també brollen i s'escampen les espurnes de passió envers l'agre d'una geografia pròpia, l'èmfasi

de rodals estimats, de paisatges que l'esguard guarda goludament i que esdevenen un recer de cordial tranquil·litat per a l'ànima del poeta: **Sovint, quan em vaga, / o lo record m'entotsola, / d'un lloc em faig paga: / m'arrecero a Peramola, / lo bressol de ma nissaga.**

A les tanques d'Alt Urgell, plany i passió, Josep Espunyes ha fos, en un sentit de continuïtat i síntesi, les dues línies poètiques que havia iniciat a Notes mínimes d'un paisatge (1986) i a Pa d'àngel (1991). L'èmfasi dels sonets del primer marcaven el sentiment elegíac d'una terra condemnada a ser colgada per les aigües del pantà de Rialb, mentre que les cançons del segon treballaven un recull temàtic més miscel·lani que es gronxava deliciosament en la lleugeresa alada de la poesia popular. La particularitat de les tankes del darrer llibre acaba barrejant la millor sàvia dels dos poemaris anteriors: un to lleuger de formes i efectes retòrics que són propers a la poesia popular i el mateix sentiment tel·lúric que senyorejava a Notes mínimes d'un paisatge.

Isidor Cònsul